

PRZEGLĄD POMORSKI

DZIENNIK CHELMŹYŃSKI

Pismo demokratyczne i bezpartyjne poświęcone sprawom kulturalno - oświatowym i gospodarczym

PRENUMERATA:

wychodzi codziennie z wyjątkiem niedziel i świąt z dodatkiem tygodniowym „ST RZECHA RODZINNA“ wynosi miesięcznie w ekspedycji 2,10 zł, z odnośnieniem w dom przez listonosza 2,46 zł, kwartalnie 7,38 zł. W razie wypadków, spowodowanych siłą wyższą, przeskód w zakładzie, strajków itp., wydawnictwo nie odpowiada za dostarczenie gazety. Nakładem i drukiem „Drukarni Przemysłowej“ (Fr. Miemczyk) w Chełmży. Redakcja czynna od godziny 11 — 12 i od 16 — 17-tej. Redaktor odpowiedzialny: FRANCISZEK MIEMCZYK, Chełmża.

Telefon 72.

OGŁOSZENIA:

10 groszy za milim. 1 łamowy, szerokości 33 mm. Za reklamy na stronie tekstowej szerokości 82 m/m. 50 gr. na II-giej 75 gr. na I-ej 1,— zł. Przy powtórzeniu ogłoszeń udziela się rabatu. — Przy dochodzeniach sądowych i konkursach wszelkie rabaty upadają. — Ogłoszenia zagraniczne 25% dopłaty. Za terminowe umieszczenie i przepisane miejsca administracja nie odpowiada. Konta bankowe: Miejska Kasa Oszczędności — Bank Ludowy Chełmża — Miejsce płatności — Chełmża. —

Redakcja Administracja i Ekspedycja: Chełmża, przy Rynku Bednarskim nr. 1., narożnik ul. Hallera

Nr. 112.

Chełmża, piątek, dnia 17-go maja 1929 r.

Rok II.

Na froncie walki o milion serc polskich.

Rzeczą nad wyraz smutną jest fakt, że właściwie to mało kto w Polsce zastanawia się poważnie nad sprawą naszych mniejszości zagranicą, nad dokładnym określeniem ich praw narodowościowych, i nad wynalezieniem środków ochrony tych mniejszości. Traktujemy tę sprawę z dziwnym lekceważeniem, ograniczając się co najwyżej do odpięcia oskarżeń niemieckich na rzekome gnębienie mniejszości niemieckich w Polsce.

Nie było jeszcze wypadku, abyśmy podnieśli krzyk czy to na forum Ligi Narodów, czy też na szerokiej arenie polityki i życia międzynarodowego na niesłychane traktowanie Polaków, żyjących w granicach Rzeszy Niemieckiej, na niebywałą w dziejach akcję wynaradawiania naszych rodaków za kordonem pruskim. To też nie dziwnego, iż wskutek niedbałości w tym kierunku, czy też przeskód dyplomatycznych ponosimy niepowetowane szkody w dziedzinie rozwoju myśli i idei polskiej u Polaków, żyjących pod obcym rządem.

Natomiast przypatrzmy się co czynią Niemcy. Zorganizowali oni oddawna szeregi uczonych, badaczy prawa międzynarodowego, profesorów uniwersytetu do zbadania i dokładnego określenia praw, przysługujących mniejszościom narodowym niemieckim. Sprawę traktują Niemcy poważnie, docierają do gruntu rzeczy i czynią usilne starania na arenie polityki międzynarodowej o wywalczenie dla swych mniejszości jak najwięcej praw i przywilejów w dziedzinie równouprawnienia narodowego i politycznego.

Ale nie dosyć na tem. Niemcy prawem kądka narzucają się światu na obrońców mniejszości narodowych i kierowników ogólnie-europejskiego ruchu mniejszościowego. W chwili, kiedy słowa te dojdą do wiadomości czytelników, w Genewie odbywać się będzie sesja Rady Ligi Narodów, na której dyplomaci niemieccy występować będą właśnie w roli obrońców mniejszości narodowych.

Najprawdopodobniej min. niemiecki Stresemann rozpocznie nowy atak na Polskę, zarzucając jej rzekome gnębienie żywiołu niemieckiego, zwłaszcza na G. Śląsku. Świat weźmie może mniej lub więcej na serio obłudne skargi niemieckie, nie zastanawiając się i nie wiedząc o tem, że nie w Polsce, ale na ziemiach oderwanych od Polski, pozostających pod panowaniem niemieckim rozgrywa się ponura tragedia ludu, skazanego przez polityków pruskich na powolne lecz nieuniknione wynaradowienie.

Dla zamydlenia oczu pozostałemu światu, Niemcy rzucili ostatnio swojej mniejszości polskiej niewielki ochłap w postaci kilku rozporządzeń tolerancyjnych. Kilka, lub kilkanaście szkółek ludowych, które Polacy będą mogli założyć na terenie Rzeszy Niemieckiej, nie zmienia w niczem faktu, że polskość na b. terenach plebiscytowych Prus Wschodnich i Śląska Opolskiego jest z każdym rokiem i miesiącem coraz poważniej zagrożona, że Polaków wyrzuca się z urzędów, odbiera się im koncesje, wydala z pracy, wyłącza z ziemi, wycofuje należne im zapomogi, jednym słowem gnębi się tych rodaków naszych za kordonem pruskim w straszliwy sposób.

Mussolini ogranicza świecką władzę Papieża

Rzym, 15. 5. Wielka mowa Mussoliniego, skierowana częściowo przeciw rozszerzaniu się świeckiej władzy Papieża, wywołała ogólne poruszenie w rzymskich kołach politycznych, dyplomatycznych i kościelnych.

W dniu wczorajszym na zakończenie obrad nad umową pomiędzy Watykanem a Kwirynalem przyjął parlament wszystkimi głosami przeciw dwóm umowę laterańską.

Bolszewicka Międzynarodówka nawołuje do przelewu krwi w dniu 1 sierpnia.

Moskwa, 15. 5. Komitet wykonawczy Kominternu wydał odezwę do robotników całego świata w sprawie wystąpień komunistycznych w Berlinie. W odezwie tej Komintern wzywa do urzędzenia w całym świecie w dniu 1 sierpnia br. tak zw. „Dnia czerwonego“.

„Dzień ten — jak głosi odezwa — nie będzie dniem zwykłych manifestacji. „Dzień czerwony“ 1 sierpnia stanie się punktem zwrotnym (?) w międzynarodowym ruchu robotniczym i przejściem proletariatu do kontrofensywy na froncie międzynarodowym przeciwko kapitalizmowi.

Światoburcze plany Moskwy.

Moskwa, 15. 5. Moskiewska „Prawda“ donosi, że 15 bm. rozpoczyna się w całej Rosji generalne „czyszczenie“ partii komunistycznej z elementów niepożądanych. Partja komunistyczna — pisze „Prawda“ — musi dokonać generalnego przeglądu swych sił przed dwoma wielkimi wydarzeniami, a mianowicie przed przystąpieniem do realizacji planu 5-lecia gospodarki Sowieckiej i przed nową próbą wstrząsu światem kapitalistycznym w dniu 1 sierpnia br.

Marszałek Piłsudski w Wilnie.

Warszawa, 15. 5. Wczoraj o godzinie 9 rano pociągiem pospiesznym wyjechał do Wilna Marszałek Piłsudski. Towarzyszyli mu płk. Bek, Zembruski i Buster. Podróż ma charakter prywatny, potrwa kilka dni. Na dworcu żegnali marszałka premier Świątalski, min. Zaleski i kilku przedstawicieli wojskowości.

Prof. Bartel na audjencji u Ojca św.

Rzym, 15. 5. W dniu wczorajszym prof. Bartel wraz z rodziną, przyjęty był na audjencji przez Ojca św., który łaskawie rozmawiał z nim, poczem pani Bartłowej ofiarował relikwie św. Teresy od Dzieciątka Jezus, zaś wychowance państwa Bartłów różaniec.

„Times“ o gospodarce w Polsce.

London, 15. 5. „Times“ w obszernym artykule o etatyźmie w Polsce przytacza opinię p. Devey'a o konieczności ograniczenia programu rządu do najniezbędniejszych inwestycji. Rząd polski docenia znaczenie sytuacji gospodarczej. „Times“ przewiduje spokojny rozwój życia politycznego.

Jeżeli dołączymy do tego jeszcze brak swobody w używaniu języka ojczystego, w pielęgnowaniu tradycji i ideałów ojczystych, dalej brak szkół i ochron polskich, nie mówiąc już o wyższych zakładach naukowych, w końcu jeśli uwzględnimy ucisk narodowy i polityczny, — mieć będziemy obraz, w jakich warunkach żyje mniejszość polska w Prusach Wschodnich, której losami nikt w Polsce w sposób poważny i wydatny się nie opiekuje. Dzisiejsze stałe i systematyczne gnębienie mniejszości polskiej w Niemczech odbywa się przy akompaniamencie gwałtownych deklaracji w prasie niemieckiej, na zebraniach publicznych i na forum międzynarodowym o narodowym ucisku w

Przed festiwalem 18.000 śpiewaków słowiańskich w Poznaniu.

W czasie wystawy poznańskiej odbędzie się, jak donosiliśmy, zjazd 18 tysięcy śpiewaków słowiańskich. W czasie zjazdu złączone chóry z towarzyszeniem orkiestry wykonają „Apoteozę pieśni“ i „Apoteozę słowiaństwa“, przyczem 18 tysięcy śpiewaków śpiewać będzie po polsku. Na czas zjazdu zakontraktowano za cenę 45 tysięcy złotych na 9 dni „Filharmonję“ warszawską. Na terenach zachodnich P. W. K. powstała sala koncertowa, której podjum zająć może 4.000 osób. W czasie zjazdu zasadzona będzie jako symbol zbratania narodów słowiańskich „lipa słowiańska“.

O mało nie utonął w porcie.

Nowy Jork, 15. 5. Paweł Mueller, który, jak pisaliśmy, na małej łodzi żaglowej przepływał Atlantyk przybył wczoraj do Hawanny. Przy wjeździe do portu Mueller omal nie postradał życia, gdyż łódź jego rzuciły fale na skały i dopiero policji portowej udało się uchronić go od katastrofy. Z końcem maja Mueller udał się do Miami na Florydzie, a stamtąd do Nowego Jorku.

Polsce, o prześladowaniu i tępieniu żywiołu niemieckiego w Poznaniu i na Pomorzu.

Polityka Polski zaś ogranicza się w dziedzinie ruchu mniejszościowego jedynie do odpięcia ataków niemieckich. Nigdy nie zdobyliśmy się na ofensywne działanie w szerszym zakresie, nigdy jeszcze dyplomacja nasza nie zajęła się naprawą energicznie sprawą gnębienia naszych mniejszości w Niemczech i nie wytoczyła jej wielkim krzykiem i hałasem przed forum polityki międzynarodowej.

O ile chodzi o Niemcy, to imponuje im jedynie Polityka twardej pięści i tylko taką politykę wobec nich zastosować musimy, jeżeli chcemy pomóc naszym braciom za kordonem. [L. Lydko.

Za Krzyż Walecznych należy się oficerom awans o jeden stopień.

Sensacyjne orzeczenie Najwyższego trybunału Administracyjnego.

Najwyższy Trybunał Administracyjny rozpatrywał przed kilku dniami następującą sprawę:

W r. 1920 ukazało się rozporządzenie Rady Obrony Państwa o „Krzyżu Walecznych”, przyczem wedle rozp. tego odznaczenie „Krzyżem Walecznych” nadaje prócz zaszczytnych przywilejów honorowych również prawo do niezwłocznego awansu o jeden stopień wyżej.

Do wydania pragmatyki oficerskiej ministerstwo spraw wojskowych zajęło stanowisko, że wobec wyczerpującego uregulowania sprawy awansów oficerskich w powyższej ustawie, prawo do awansu na podstawie odznaczenia „Krzyżem Walecznych” wygasło.

Zarządzeniem tem uczul się dotknięty pułk.

emerytowany, Karol Szemiota, który zaskarżył rozporządzenie to przed Najwyższym Trybunałem Administracyjnym.

Obronca pułk. Szemiota wywodził, że jego klient był oficerem armii rosyjskiej, uczestniczył w walkach przeciw Niemcom, Ukraińcom i bolszewikom, a odznaczony kilkakrotnie „Krzyżem Walecznych”, posiada prawo do awansu.

Najwyższy Trybunał Administracyjny, przychylając się do wywodów obrony, uchylił orzeczenie ministerstwa spraw wojskowych. Trybunał orzekł, że wedle art. 62 pragmatyki oficerskiej, uprawnienia oficerów z tytułu odznaczeń regulują specjalne ustawy, z czego wynika, że rozporządzenie Rady Obrony Państwa nie zostało przez pragmatykę oficerską w żadnym kierunku zmienione.

Z kraju.

Tajemnicza kradzież w biurach P.P.S.

Włamano się do okręgowego sekretariatu PPS w Katowicach. Pootwierano wszystkie biurka i porzucano papiery w poszukiwaniu jakichś dokumentów. Nie tknięto ani maszyn do pisania, ani aparatów projekcyjnych, jak również garderoby żadnego z pracowników sekretariatu, natomiast miały zginąć pewne dokumenty. Policja prowadzi dochodzenie.

Śmierć w nurtach rzeki.

W Przemszy utonął Jan Marcalik z Katowic. Marcalik wraz z niejakim Beckerem udali się łódką na przejażdżkę. Łódka się wywróciła. Becker zdołał się uratować, Marcalik zaś zatonął. Zwłok jego nie zdołano dotychczas znaleźć.

Sto tysięcy złotych na cele turystyki.

W związku z ożywieniem ruchu turystycznego w kraju, w roku bieżącym Bank Gospodarstwa Krajowego postanowił poprzeć wydatną subwencją działalność Towarzystw Turystycznych i Związków Propagandy Turystycznych, rozdzielając przeszło 100 tysięcy złotych pomiędzy poszczególne instytucje turystyczne z uwzględnieniem opinii doradczej Związku Polskich Towarzystw Turystycznych i Polskiego Touring-klubu.

Budowa nowego schroniska w Tatrach.

Staraniem warszawskiego oddziału Polskiego Towarzystwa Tatrzańskiego ma powstać nowe schronisko w Tatrach, którego brak dawał się bardzo odczuwać, a mianowicie w Dolinie Chochołowskiej, będącej zwłaszcza w porze zimowej doskonałym terenem narciarskim i wejściowym w Tatry Zachodnie. Budowa tego schroniska ma rozpocząć się zaraz z wiosną po ustąpieniu śniegów, które tamują możliwość zwózki materiału budowlanego. Wiadomość o powstaniu tego nowoczesnego schroniska powitają turyści i narciarze

Już teraz można

**odnowić prenumeratę
„Przeglądu Pomorskiego”
na czerwiec.**

Listowi

przyjmują zamówienia do 25 bm.

Także i **nowi abonenci** mogą się zwrócić **do listowych** z zamiarem abonowania „Przeglądu Pomorskiego”

z żywym zadowoleniem, gdyż istniejący dotąd szalas w Dolinie Chochołowskiej był niezagospodarowany i za mały na pomieszczenie większej ilości ludzi.

Samolot sowiecki nad Tarnopolem.

W niedzielę rano zaobserwowały władze wojskowe szybujący nad Tarnopolem na wysokości 2.000 m. aeroplan sowiecki typu „Fokker”. Aeroplan okrążył kilkakrotnie miasto, poczem skierował się ku granicy sowieckiej. Zjawienie się samolotu sowieckiego wywołało w mieście liczne komentarze. Władze prowadzą dochodzenia.

Wychowanek morduje swą opiekunkę.

W Żeliborzach, pow. rohatyńskiego, zamordowano przez uderzenie tępym narzędziem niej. Marję Goj. Podejrzenie rzucono na wychowanek denatki 20-letniego Stefana Peretile, który pozostawał na stopie wojennej z zamordowaną i był jej dzieckiem w razie śmierci.

Zagadnienia gospodarcze Pomorza.

Znaczenie i potrzeby przemysłu pomorskiego.

IV.

Referat na powyższy temat wygłosił na konferencji gospodarczej z okazji „Dnia Prasy Pomorskiej” prezes związku Tow. Kupieckich na Pomorzu p. T. Marchlewski, zasłużony organizator handlu pomorskiego i działacz społeczny.

W ogólnym naszym bilansie gospodarczym — mówił prelegent — pozycja „handlu” nie wykazuje niestety tego rozwoju, jakiego spodziewać by się należało z uwagi na pojemność naszego rynku wewnętrznego i nasze położenie geograficzne. Składa się na to brak sprzyjających rozwojowi handlu warunków w ciągu pierwszego dziesięciolecia, a mianowicie: 1) niedocenicanie roli handlu przez rząd i społeczeństwo, oraz 2) wynikające wskutek tego przeciążenie podatkowe handlu i niepostateczna jego opieka, a w rezultacie brak środków obrotowych.

Dopiero w ostatnim czasie zaczyna budzić się zrozumienie dla handlu i jego wielkich zadań. Powoli zaczyna przenikać przeświadczenie, że rola

handlu nie kończy się na samem pośrednictwie, że handel nie tylko zaopatruje miliony obywateli w najpotrzebniejsze dla nich artykuły, ale od tego, jak ten handel funkcjonuje i jak swoją funkcję pojmuje, zależy zbytek naszej produkcji krajowej. Kupiectwo w dużej mierze ma w rękę rozwiązanie problemu samowystarczalności naszej, a tem samem i aktywizację naszego bilansu. Od umiejętnej propagandy handlowej zależeć będzie bowiem wzrost i kierunek konsumpcji dla takich czy innych artykułów.

Handel morski zaś pragnąłby spełnić dla kraju swoją misję tak szczerze i celowo, jak spełnia ją na zachodzie handel niemiecki, francuski, angielski, a przedewszystkiem amerykański. Do tego potrzeba jednak zrównania handlu z przemysłem i rolnictwem, wzgl. równomiernego popierania handlu z wymienionymi dziedzinami.

Jak poważnym czynnikiem w naszym życiu gospodarczym jest handel pomorski, świadczą o tem cyfry z r. 1926. Podczas kiedy obrót całego pomorskiego przemysłu nie przekroczył 200 milionów — handel pomorski wykazał przeszło 400 milionów zł. obrotu, mimo, że t. zw. wielkiego handlu Pomorza prawie, że nie posiada. Warsztatów handlowych na Pomorzu jest około 17.000, z czego tylko 2.000 zaliczyć należy do zakładów średnich i większych.

Zjazd Delegatów Związku Tow. Pow. i Wojaków na terenie D. O. K. 8.

W Grudziądzu odbył się w niedzielę 12 maja br. zjazd delegatów najpotrzebniejszej organizacji P. W. na Pomorzu. Po wspólnym nabożeństwie w kościele św. Mikołaja zagaił obrady w Leśniczówce (Park miejski) o godz. 11 prezes kpt. rez. p. Goga i przywitał przedstawicieli Władzy w osobach p. Naczelnika Jareckiego zast. Wojewody, p. Prezydenta Włodka, p. Starosty Niepokulczyńskiego, oficera P. W. 16 dyw. p. Majora Kempńskiego oraz licznych gości i przedstawicieli prasy. Następnie Delegaci uczcili przez powstanie pamięć zmarłych Członków Honorowych Tow. Pow. i Wojaków ś. p. Wojewody Młodzianowskiego, ś. p. Dr. Wybickiego, i ś. p. Majora Ossowskiego.

Po przemówieniu dygnitarzy oraz gości wybrano na Marszałka zjazdu p. redaktora Teskę (Bydgoszcz), na sekretarzy pp. Wachowiaka i Porzińskiego (Grudziądz) na ławników p. Krefta (Gdańsk) i p. Bonę (Tarpno).

Po dokonaniu wyboru prezydium, druh Szwedowski odczytał protokół z ostatniego walnego zebrania. Delegaci uchwalili wysłanie telegramu holdowniczego do Prezydenta Rzeczypospolitej, oraz telegramów do Marszałka Piłsudskiego, Prymasa Hłonda, Biskupa Okoniewskiego, Generała Berbeckiego, Generała Góreckiego.

Zamianowano członkami honorowymi pp. Wojewodę Pomorskiego Lamota i Dow. O. K. VIII Gen. Paślowskiego.

W wolnych głosach przedstawiono projekt nowych dystynkcji, omawiano sprawę przemianowania wielkich obwodów na okręgi, sprawę wycieczek na Pow. Wystawę Krajową, postanowiono odbyć specjalny zjazd w sprawach statutowych i t. d.

Na zakończenie przemówił p. prezes kapitan rez. Goga zachęcając wszystkich rodaków a w szczególności Powstańców i Wojaków polskich do zgody i jedności dla chwały i potęgi naszej Ojczyzny. Marszałek zamknął Zjazd okrzykiem na cześć Polski. Delegaci odśpiewali „Rotę” — „Nie rzucim ziemi, skąd nasz ród”...

Katastrofalne zderzenie samochodu we Lwowie.

Ze Lwowa donoszą: Ulica Żółkiewska we Lwowie była ubiegłej nocy widownią katastrofy zderzenia dwóch samochodów, którego ofiarą padło dwóch ludzi.

Auto wojskowe prowadzone przez szofera Szwałeka, odwożącego do domu bez zezwolenia przełożonych swego przyjaciela szeregowca Budę, pędząc z niezmierną szybkością, najechało z tyłu na jadącą autodorożkę. Wskutek gwałtownego uderzenia, odrzucona autodorożka przejechała Pawła Seidla, zamieszkałego przy ul. Marcina 1, który doznał złamania nogi i ogólnych kontuzji. Jadący samochodem szeregowiec Buda odniósł ciężkie obrażenia na całym ciele. Pogotowie ratunkowe odwiezło obu rannych do szpitala.

Ponieważ jednak cały handel pomorski zjednoczony jest wzorowo w jedynej organizacji zawodowej, Związku Tow. Kupieckich na Pomorzu i w ciągu dziesięciolecia zdał egzamin ze swej solidarności, przeto można mówić, że jest w tym handlu przeogromny rezerwoar tężyzny, siły i energii, które przy sprzyjających warunkach pracy rychło wypełnią te ewent. braki, jakie nie z jego winy jeszcze istnieją.

Dowodem tego, że kupiectwo pomorskie z tych braków zdaje sobie sprawę i pragnie postawić handel na jak najwyższym poziomie — jest choćby dziedzina szkolnictwa zawodowego. Na Pomorzu istnieje dzisiaj 6 szkół handlowych, przeważnie utrzymywanych przez Związek Tow. Kupieckich, wzgl. przez jego Towarzystwa. Ilość uczniów wynosiła w r. 1928 okragło 700, ilość sił nauczycielskich 50, ilość rocznych absolwentów 100. Największy rozwój wykazuje Szkoła Handlowa Związku Tow. Kupieckich w Grudziądzu, z której w przyszłości ma się utworzyć szkoła przygotowawcza morską do budującej się w Gdyni Szkoły Handlu Zamorskiego.

Poza szkolnictwem Związek Tow. Kupieckich prowadzi działalność ściśle zawodową, która dla lepszego ułatwienia pracy podzielona jest na sekcje.

(Ciąg dalszy nastąpi).

Z ruchu nauczycielskiego na Pomorzu.

Nauczycielstwu pomorskiemu!

Już za kilka dni witać będzie nasz stary i przepiękny gród Chelmo — oraz jego gościnne obywatelstwo polskie wielkie rzesze nauczycielstwa pomorskiego, przybywające do nas z wszelkich zakątków Pomorza po to, aby w naszych prastarych murach nroczyć obchodzić jubileusz pierwszego dziesięciolecia swej wypróbowanej organizacji zawodowej, „Stowarzyszenia Chrześc. Nar. Nauczycielstwa Szkół Powszech.” aby potężną manifestacją pokazać siłę i znaczenie tej organizacji.

Wiedźcie zatem, Drodzy Goście, że otwartem sercem i otwartem rękoma Was witamy, tem serdeczniej, że jesteście właśnie tem nauczycielstwem, które jednej myśli ze społeczeństwem pomorskiem w ścisłym porozumieniu z Kościołem Katolickim i domem rodzicielskim prowadzić umiejętnie i wytrwale zbożne dzieło na zasadach chrześcijańskich i narodowych ku chwale Boga i potędze Ojczyzny na pożytek bliżnym i dla dobra ludzkości!

Nauczycielstwu pomorskiemu cześć!

Miejscowy Komitet Honorowy:

Pułk. Adjukwicz dowódca 66 pułku, ks. proboszcz Brząkowski, przewodniczący. Kupców Samodzielnych Chmurzyński, lekarz powiat. dr. Działkowski, dyrektor gimnazjum dr. Frankiewicz, przewodn. towarz. ks. Górniewicz, burmistrz L. Hądziak, komendant korpusu kadetów pułk. Kuntz, dyrektor browarów Krzyżaniak, starosta Ossowski, naczelnik sądu Śliwa, dyrektor gimnazjum żeńsk. dr. Rediger, inspektor szkolny Wyrebelski, komendant garnizonu i dowódca 8 pułku pułk. Wzacny, burmistrz I. Zawadzki.

Miejscowy Komitet Zjazdowy:

Rektor W. Sterński, rek. A. Sentkowski, H. Suchoświatówna, A. Hewelt.

Rozwój Stowarzyszenia Nauczycielskiego.

Najwymowniej o stałym rozwoju „Stowarzyszenia Chrześc. Nar. Nauczycielstwa Szkół Pow.” świadczy fakt, że ostatniej niedzieli założono nowe koło tej organizacji na Lniano i Drzecim, jest to już 74 koło na Pomorzu i 9 w powiecie świeckim. Liczba nauczycielstwa zrzeszonego na Pomorzu w „Stowarzyszeniu”, dosięga nieomal 2000 członków. Nowe koło w Lniano, licząc 12 cz. wybrało sobie zarząd w następującym składzie: Kierownik szkoły Bol. Pierzyński — Lniano, przewodniczący kierow. szkoły Januszewski — Drzycim zastępca prezesa, sekretarz Koszucki, skarbnik Sochowski. Powołanie do życia tej placówki jest zasługą p. B. Pierzyńskiego i Januszewskiego oraz przebywającego na niedzielnej zebraniu konstytucyjnym p. rektora Br. Nogi z Jezewa, członka Zarządu Głównego. Nowemu Kołu „Szczęść Boże!”

Z Pomorza.

Toruń. (Pożar tartaku.) W Toruniu sponął tartak Sneidera przy ul. Lubickiego. Pożar zniszczył również maszyny i główny budynek. Straty wynoszą 120.000 zł. Zachodzi podejrzenie zbrodniczego podpalenia. Policja wszczęła śledztwo.

Unisław. W drugie święto Zielonych Świąt urządza miejscowe Koło Pocztców na sali p. Ehlerta zabawę wiosenną.

Chełmno. (Budowa stacji filtrów.) W najbliższych dniach rozpocznie Magistrat budowę nowoczesnej stacji filtrów przy wodociągach miejskich. Prace wszystkie zostaną wydane prywatnym przedsiębiorcom.

Chełmno. (Kradzież.) W niedzielę, rano o godz. 4-tej przychwycono na gorącym uczynku włamania się kradzieży uczniów siodlarskich Zygmunta Błaszkiwicza i Maksymiljana Borowskiego. Obaj włamali się przez okno z podwórza do składu siodlarskiego Fy. Glaten i wykradli towary skórzane. Podczas przesłuchów przyznali się oni do kradzieży dalszych. Rewizja domowa u nich także dała wyniki dla nich obciążające.

Brzozowo. Och. Straż Ogniowa w miejscu urządza w drugie święto Zielonych Świąt pierwszą tegoroczną zabawę taneczną na sali p. Eisenbergera.

Z Brodnicy.

Osobiste. Z dniem 15. bm. przesiedlony został do Pow. Komendy w Świeciu powszechnie znany i szanowany w naszym mieście stary przewodnik Pol. Państwowej p. Stanisław Knopczyk, Pan K. piastował swój urząd w Brodnicy od lat dziesięciu, wywiązując się z swego zadania zawsze ku zadowoleniu swych władz przełożonych i społeczeństwa a ku trwodze przestępców.

Włamanie. Do tutejszego kościoła ewangelickiego włamali się przez okno od strony ogrodu złodzieje, zabierając 1 butelkę wina i rozmaite bezwartościowe medale.

Przedstawienie. W II święto Zielonych Świątek tut. towarzystwo śpiewu kościelnego pod opieką św. Cecylii wystawia ponownie na scenie Domu Katolickiego trzy aktową fantazję „W dal jasnych świtów” — to hasło rzucone przez autora sztuki, — hasło aktualne, zwłaszcza w dzisiejszych czasach, kiedy rozluźnienie obyczajów pcha ludzi bezlitośnie „na bagien głębie”. Głęboka nauka moralna, zręcznie ujęta w zajmującą legendę, wybija się z całej akcji i wyraźnie wskazuje jasny, promienny cel człowieka. — Fantastyczna postać „Losu” personifikuje trudy i przeciwności życia, zgiełkliwe życie obozu cygańskiego przedstawia zmysłowe dążenia świata, — a z chaosu tego wypływa czysta jak kryształ, światła postać księcia Styrysa — Wniosły cel — czysty zysk przeznaczony na organy tut. kościoła farnego — powinien być bodźcem, aby każdy, komu należy na godziwym spędzeniu wieczoru drugiego święta Zielonych Świąt, pospieszył do Domu Katolickiego na przedstawienie. — Sympatyczne towarzystwo śpiewu kościelnego pod opieką św. Cecylii, w którym od pewnego czasu razem z reorganizacją rozpoczął się żywy ruch oświatowy, zasługuje w całej pełni na gorące poparcie.

KRONIKA

Chełmża, dnia 16 maja 1929 roku.

Kalendarzyk.

Czwartek: Jana Nepom.
Piątek: Ubalda, Paschalisa

Wschód słońca: 3,47 rano
Zachód słońca: 19,18 po poł.

NOCNY DYŻUR LEKARSKI.

Dyżur niedzielny i tygodniowy dla członków Pow. Kasy Chorych pełni w tym tygodniu p. dr. Napiórkowski.

DYŻUR NOCNY APTEK.

Dyżur nocny pełni „Apteka pod Orłem” p. Wolskiego.

— **Kino „Polonja”** wyświetla dziś film, p. t. „Rycerz dzikiej Arozony.

— **Stan pogody.** Wiosna zachorowała. Po kilku ciepłych dniach wiosennych temperatura znów opadła. Horyzont zachmurzony. Natura skłonna do opadów. Lekkie wiatry.

— **„Czołem”, Z życia miejscowego „Sokoła”.** Wczoraj, w środę, odbyło się w salce „Hotelu Pomorskiego” miesięczne zebranie tow. gimn. „Sokół”, przy udziale około 25 członków.

Z zastępstwem prezesa zagaił obrady i podał porządek dzienny wiceprezes drh. Czerwiński, poczem sekretarz drh. Wysocki odczytał protokół z ostatniego zebrania. Wiceprezes podał do wiadomości, że Sokół otrzymał pierwszą nagrodę w Toruniu. Zawodnikiem na bieg „Słowa Pomorskiego” wybrano drh. Bronisława Kowalskiego. W sprawie złotu oświadczył wiceprezes, że Rada Miejska z pewnością wyasygnuje dla Sokoła 300 zł., którą to kwotę przeznacza się na Złot w Poznaniu. Z kolei uchwalono urządzić wycieczkę do Lulkowa. W tej sprawie zabrał głos drh. Krużyński i sekretarz drh. Wysocki, oznaczając termin wycieczki na 3 czerwca. Nowych członków przyjęto 5.

We wolnych głosach przemawiali drh. wiceprezes, oznajmiając, że w przyszłości Sokół nie będzie brał udziału w obchodach, aby nie defilować przed „stróżami albo woźnymi”. — Dalej przemawiali drh. Wróblewski, Krużyński, naczelnik Kujawski i inni. Po wyzerpaniu porządku dziennego zamknięto obrady odśpiewaniem jednej strofki „Ospaly i gnuśny” około godz. 21 i pół.

— **W ubiegłą niedzielę** wydarzył się tu nieszczęśliwy wypadek. Podczas ćwiczeń tutejszego „Sokoła” kula 800 gramowa, rzucona przez p. Winiarskiego, trafiła na pana Romana Lewandowskiego, oddalonego, od miejsca rzutu ok. 40 m. Skutek był fatalny. P. L. dźnął poważnego rozbitcia nosa. Pierwszej pomocy lekarskiej udzielił choremu p. dr. Napiórkowski.

— **Kronika policyjna.** Tutejsze władze policyjne spisały 5 protokołów administracyjnych oraz przytrzymały 1 osobnika za kradzież roweru.

— **Zawody piłki nożnej:** I. drnż. Gimn. Chełmża — Pogoń jun. odbędą się dnia 19 maja 1929 r. na boisku przy reżni miejskiej. Zawody zapowiadają się bardzo interesująco z względu na na świętą formę juniorków Pogoni, które ostatnio na meczu z K. S. Neptun udowodniły, że są w drużynach młodszych w Chełmży klasą dla siebie. Filary tej drużyny są, Lisewski, Macierzyński jen., Lesiński, Gustowski, Jesiółkowski, Grzankowski i Wiśniewski.

Drużyna Gimnazjalna znajduje się wskutek braku treningu w średniej formie i aby zwyciężyć będzie musiała walczyć ambitnie.

W Toruniu gra I. drużyna Pogoni z tamt. Klubem Amatory i to dnia 20 bm. Pogoń która miała prawie 14 dni wypoczynku dąży wszelkimi starań by wywalczyć sobie wynik honorowy. K. S. Amatory jest czołową drużyną miasta Torunia.

Pogoń wyjeżdża w pełnym składzie i w towarzystwie prawie wszystkich członków klubu który urządza do Torunia wycieczkę.

— **Majówka Pogoni** na którą zaprasza zarząd odbędzie się w niedzielę dnia 19 maja o godz. 4,30 rano. Zbiórka koło parku Węldego, wymarsz przez miasto do Bielczyn, lasek Gluchowski powrót o godz. 8-mej rano. Wszystkich członków klubu prosimy o zabranie instrumentów muzycznych.

Aby ułatwić

nam i poczcie pracę i zdobyć więcej zaufania w dostarczaniu pisma naszego u listowych, prosimy Szanownych Czytelników, którzy nam przesyłają prenumeratę, lub pozyskanych przez Ch. Z. Z. albo naszych agentów upraszamy usilnie, aby nie zapomnieli o odnowieniu przedpłaty na nowy miesiąc **upominając się u listowych o kwit pocztowy** i zapisywali li tylko u listowych, gdyż **o ile my gazetę z administracji przekazujemy**, listowi ze swej strony Czytelnikom kwitów pocztowych **nie** przedkładają i stąd wynikają niepotrzebne żale, jeżeli zachodzi przerwa w dostarczaniu „Przegl. Pomorskiego”.

Prosimy bardzo o pamięć, **gdyż tylko od 15—25-go** przyjmują listowi abonament, zaś po tym terminie przyjmują tylko agentury lub urzędy pocztowe.

Pozatem upraszamy Szan. Czytelników, nauczycieli, profesorów, wójtów, sołtysów oraz urzędników stanu cywilnego i Zarządców obszarów dworskich powiatu toruńskiego o współpracę i o donoszenie naszej Redakcji o wszystkich wydarzeniach i przejawach życia miejscowego. — Pismo nasze pragnie służyć wszystkim obywatelom naszego powiatu, traktując wszystkie przejawy życia bezpartyjnie z punktu widzenia państwowo-twórczego. Kto nadesła nam wiarogodne wydarzenia lub artykuły cieszyć się będziemy, że możemy go zaliczyć do grona naszych współpracowników, którym leży dobro ogółu na sercu.

Nadmieniamy, że nie rozchodzi nam się o stylowe lub gramatyczne ujęcie jakiegokolwiek wiadomości. Redakcja każdą korespondencję odpowiednio przygotowuje do druku. — Stałym korespondentem, gotowi jesteśmy przekazać pismo nasze bezpłatnie.

Prosimy serdecznie o pamięć!

Redakcja.

Buch towarzystw.

Bacność Bracia Kurkowi! Dziś w czwartek o godz. 8.15 zbiórka w „Hotelu Pomorskim”, celem przeciwienia do pochodu na uroczystość królewskiego strzelania w dniu II-gie święto Zielonych Świąt.

Bacność Podoficerowie Rezerwy! Miesięczne zebranie tut. Koła Podoficerów Rezerwy odbędzie się w poniedziałek, 26 bm. (2-gie święto) o godz. 15-tej w „Hotelu Dworcowym”. Obecność wszystkich członków, z powodu ważnych spraw konieczna. Upraszam się wszystkich niezrzeszonych pp. Podoficerów Rezerwy oraz sympatyków o liczne przybycie

Zarząd.

BADANIE NAPRAWA NOWOZAŁOZENIE

przeprowadza według najnowszego systemu po cenach taryfowo ujętych
koncesjonowana firma:

URZĄDZEŃ GROMOCHRONNYCH

Zakłady Elektrotechniczne

F. MACIEJEWSKI
Grudziądz, ul. Mickiewicza 4. - Telef. 816.
Cenniki bezpłatnie i bez zobowiązania

PRZETARG PRZYMUSOWY.

W piątek, dnia 17 bm. o godz. 10-tej przed poł. sprzedam przy ulicy Szewskiej 50 za gotówkę najwięcej dającemu

1. szafę bielizniarkę

Chelmża, d. 16. 5. 29 r.

(—) Gramowski kom. sądowy.

PRZETARG PRZYMUSOWY.

W piątek, dnia 17. bm. o godz. 2-giej po poł. sprzedam w Bogusławkach u p. Rytowicza za gotówkę najwięcej dającemu

1 rower męski.

Chelmża, d. 16. 5. 1929 r.

(—) Gramowski, kom. sądowy.

PRZETARG PRZYMUSOWY.

W piątek, dnia 17 bm. o godz. 9-ej przed poł. sprzedam przy ulicy Toruńskiej 11/12 za gotówkę najwięcej dającemu

1 leżankę z pokryciem

Chelmża, d. 16. 5. 29 r.

(—) Gramowski kom. sądowy.

DRUKI

wszelkiego rodzaju dla urzędów banków kupców i rodzinnych zapotrzebowań wykonuje szybko, gustownie i tanio

Drukarnia Premystowa
Chelmża

Do naszego Kupiectwa!

Z powodu nadchodzących świąt i otwarcia wystawy P. W. K. w Poznaniu, zamierzamy wydać obszerniejszy i powiększony nakład naszej gazety, którą w kilku tysiącach rozsyłać będziemy po najbliższej i dalszej okolicy. Jest to niezawodnie najlepsza okazja dla każdego kupca do zareklamowania się. Biorąc jednak pod uwagę trudne położenie naszego kupiectwa, postanowiliśmy wyjątkowo do tego nakładu obniżyć cenę ogłoszeniową do możliwości, aby tak udogodnić każdemu dobrej i taniej reklamy.

Każdy Kupiec dbający o rozwój swego interesu powinien z tej okazji skorzystać.

Ogłoszenia przyjmować będziemy do piątku godz. 7-mej wieczorem.

DLA SMAKOSZY!!!

Cukierki, Czekolady, Keksy, Konfekty

poleca

Wiktor Olszewski

Toruńska 36.

Nagro-
dzone na
wystawie

w
Toruniu
1928 r

MINORKI CZARNE!

JAJA - sadzonki

tej rasy odda sztukę za 60 groszy

Kurt Marquardt

Kamionka, poczta Turzno
pow. Toruń.

Nadszedł

nowy transport opon i detek rowerowych, znanych pod względem jakości krajowego wyrobu,

„Pepege“

i te z powodu większego zakupu polecam po cenach niższych. Komplet garnitur 29 zł. Kolor opon na życzenie. Poleca warsztat mechaniczny

A. Wiecki,
Chelmża, Rynek

Baczność!

Czy wolno ojca bić?
Czy syna zastrzelić jak psa?

J. Rzymkowski
brukarz
Rynek bednarski 3.

Srebro i złoto oraz monety

kupuje po najwyższej cenie, dziennej

Golebiewski
Zakład zegarmistrzowski i złotniczy Rynek 14

Reklama dźwignią handlu!

Zamówienie.

Niniejszem zamawiam wychodzący w Chelmży 6 razy w tygodniu „Przeгляд Pomorski” na miesiąc czerwiec 1929 r. za 2,46 zł. wraz z opłatami pocztowymi. „Przeгляд Pomorski” proszę dostarczyć pod poniższym adresem:

Imię i nazwisko: _____

Miejscowość: _____ ulica i nr. _____

Kwit pocztowy

Zi _____

tytułem przedpłaty na „Przeгляд Pomorski” na miesiąc czerwiec 1929 r. odebrałem, co niniejszem potwierdzam.

_____ , dnia _____ 1929 r.

podpis: _____

Zamówienie.

Niniejszem zamawiam wychodzący w Chelmży 6 razy w tygodniu „Przeгляд Pomorski” na miesiąc czerwiec 1929 r. za 2,46 zł. wraz z opłatami pocztowymi. „Przeгляд Pomorski” proszę dostarczyć pod poniższym adresem:

Imię i nazwisko: _____

Miejscowość: _____ ulica i nr. _____

Kwit pocztowy

Zi _____

tytułem przedpłaty na „Przeгляд Pomorski” na miesiąc czerwiec 1929 r. odebrałem co niniejszem potwierdzam.

_____ , dnia _____ 1929 r.

podpis: _____